

SPRAWOZDANIE Z KONFERENCJI NAUKOWEJ ICOMP – INTERNATIONAL CONFERENCE ON MULTILINGUAL PRACTICE, UNIwersytet Szczeciński, Szczecin 24–26.02.2020

W dniach 24–26 lutego 2020 roku w Uniwersytecie Szczecińskim odbyła się konferencja naukowa ICOMP – International Conference on Multilingual Practice (w tłumaczeniu polskim: Międzynarodowa Konferencja nt. Praktyk Wielojęzyczności). Konferencję zorganizował zespół językoznawców reprezentujący Instytut Językoznawstwa Uniwersytetu Szczecińskiego pod kierownictwem dr hab. Hanny Pułaczewskiej, prof. Uniwersytetu Szczecińskiego. Poza Hanną Pułaczewską w skład komitetu organizacyjnego konferencji wchodził dr hab. Agnieszka Stępkowska, prof. US, dr Małgorzata Sokół i dr Witosław Awe-dyk. W organizacji obrad pomagali studenci studiów norweskich Uniwersytetu Szczecińskiego. Językami konferencyjnymi były angielski, polski oraz niemiecki.

Konferencja zgromadziła 49 czynnych uczestników z 16 krajów, w tym 17 uczestników z dziewięciu instytucji polskich: Uniwersytetu Łódzkiego, Uniwersytetu Śląskiego, Uniwersytetu Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy, Uniwersytetu Mikołaja Kopernika, Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, Uniwersytetu Warszawskiego, Uniwersytetu Wrocławskiego, Instytutu Sławistyki Polskiej Akademii Nauk i wreszcie z występującego w roli gospodarza Uniwersytetu Szczecińskiego. Pozostali uczestnicy pochodzili z 12 krajów europejskich, takich jak Austria, Grecja, Hiszpania, Irlandia, Islandia, Luksemburg, Niemcy, Norwegia, Szwajcaria, Węgry, Turcja i Wielka Brytania oraz krajów bardziej odległych, takich jak Kazachstan, Singapur oraz Mongolia – dla trzech uczestniczek z tego kraju, reprezentujących dwie uczelnie wyższe, udział w konferencji oznaczał dwukrotne pokonanie trudów dwudobowej podróży. W konferencji uczestniczyła także w charakterze słuchaczy dziewięćosobowa grupa studentów germanistyki interkulturowej z Hochschule Fulda pod przewodnictwem profesora Volkera Hinnenkampa.

Kilkunastu uczestników, którzy zapowiedzieli swój udział w konferencji, zrezygnowało z uczestnictwa na krótko przed jej rozpoczęciem ze względu na wzrastające dla osób podróżujących na trasach międzynarodowych zagrożenie pandemią. Był to ostatni moment, kiedy tak liczne i międzynarodowe grono mogło zebrać się na obrady przed ogłoszeniem pandemii przez Światową Organizację Zdrowia w marcu 2020.

Rozpoczynając konferencję, główna organizatorka podkreśliła szczególną rolę wielojęzyczności dla rejonu przygranicznego, w którym znajduje się Szczecin, i potrzebę prowadzenia badań w tej dziedzinie właśnie na Uniwersytecie Szczecińskim, położonym zaledwie kilkanaście kilometrów od granicy z Niemcami. Po czasach nie-

sprzyjających wielokulturowości i wielojęzyczności w dobie PRL akcesja Polski do Unii Europejskiej w roku 2004 i swoboda wyboru miejsca zamieszkania owocowała powstaniem licznych skupisk ludności polskiej tuż za granicą kraju, a w efekcie – specyficznymi dla tej sytuacji praktykami rodzinnej i instytucjonalnej wielojęzyczności. Hanna Pułaczewska stwierdziła, że rozwój nowych form życia społecznego i komunikacji w wyniku przygranicznej migracji został dostrzeżony przez badaczy stosunkowo późno. Zarazem podkreśliła, że intencją organizatorów konferencji było między innymi wzmocnienie i podniesienie rangi badań nad wielojęzycznością na Uniwersytecie Szczecińskim, pozyskanie partnerów krajowych i międzynarodowych do współpracy i wymiany myśli naukowej w tej dziedzinie oraz wzmocnienie rangi uczelni na mapie studiów nad wielojęzycznością w skali kraju, Europy i świata.

Prelegentami plenarnymi byli: koryfeusz badań nad wielojęzycznością François Grosjean – światowej sławy badacz z Uniwersytetu w Neuchatel, który uczestniczył w obradach za pośrednictwem profesjonalnej technologii wideokonferencyjnej, Bernhard Brehmer z Uniwersytetu w Greifswaldzie, znany z projektów i publikacji z zakresu dwujęzyczności polsko-niemieckiej i rosyjsko-niemieckiej w diasporach słowiańskich w Niemczech, oraz Volker Hinnenkamp z Hochschule Fulda, którego dorobek obejmuje liczne badania i publikacje dotyczące wielojęzyczności w kontekście integracji europejskiej, emigracji, tożsamości, etnografii mowy, hybrydyzacji kulturowej i językowej oraz funkcjonowania uczelni wyższej. Niestety ze względów rodzinnych i zdrowotnych w konferencji nie wziął udziału Władysław Miodunka, najwybitniejszy polski prekursor i znawca badań nad wielojęzycznością polsko-obcą, przewodniczący Zespołu Języka Polskiego poza Granicami Kraju przy Radzie Języka Polskiego PAN. Jego wykład na temat dwujęzyczności polsko-obcej w Ameryce Łacińskiej, zaplanowany na ostatni dzień konferencji jako wprowadzenie do obrad sesji polskojęzycznej, zastąpiło odczytanie listu profesora do uczestników i organizatorów konferencji przez Agnieszkę Stępkowską; stanowi on załącznik do niniejszego sprawozdania. W tym czasie odbył się ponadplanowy wykład Hanny Pułaczewskiej w języku angielskim na temat (nie)przekazywania języka odziedziczonego na emigracji jako aspektu rodzicielstwa i wychowania w rodzinie.

Pierwsza część wykładu plenarnego François Grosjeana koncentrowała się wokół zagadnienia złożoności biografii językowych i związanej z tym zmienności kompetencji językowej osób wielojęzycznych. Druga część wykładu poświęcona była hipotezie istnienia zmiennych stanów neuronalnych osób wielojęzycznych: monolingwalnego, pośredniego i bilingwalnego, odpowiadających zwiększonej bądź zmniejszonej gotowości do używania wielu języków. Volker Hinnenkamp nawiązał do najnowszych tendencji w socjolingwistycznym nurcie badań, ujmującą kompetencję wielojęzyczną jako repertuar wykraczających poza monolingwizm środków wyrazu o wielorakim zastosowaniu, a nie jako sumę kompetencji formalnych. W swoim wykładzie podkreślił subiektywny i płynny charakter praktyk wielojęzycznych w kontekście społecznym i sytuacyjnym. Pojęcie *code switching* jest już niewystarczające dla opisu różnorodnych wielojęzycznych praktyk, dlatego coraz częściej wykorzystywane są pojęcia takie jak *language crossing*, *metrolingualism*, *polylanguaging*, *translanguaging*. Volker Hinnenkamp przedstawił przykłady możliwości opisu wielojęzycznych praktyk na podstawie własnych badań. W ostatnim wykładzie plenarnym Bernhard Brehmer zapre-

zentował najnowsze badania dotyczące ukształtowanego historycznie pogranicza polsko-niemieckiego. Poruszył kwestię asymetrii dostępności nauczania języka niemieckiego w Polsce i języka polskiego w Niemczech w strefie pogranicznej. Przedstawił także projekt pedagogiczny związany z dwujęzycznym kształceniem dzieci. Zwrócił uwagę na specyficzne dla pogranicza zapotrzebowanie na dwujęzyczne usługi publiczne, np. w zakresie ratownictwa medycznego.

Poza wykładami plenarnymi uczestnicy dyskutowali w dwóch równoległych sekcjach. Spotkanie badaczy z wielu krajów, reprezentujących kilka różnych subsdyscyplin i nurtów badawczych, stworzyło okazję do wieloaspektowego spojrzenia na wielojęzyczność. Prezentowano badania nad wielojęzycznością z perspektywy neurolingwistyki, psycholingwistyki, socjolingwistyki i pedagogiki. Uczestnicy konferencji mieli okazję wysłuchać 43 referatów w podziale na sześć kręgów tematycznych, takich jak: podtrzymywanie i rewitalizacja języków miejscowych (Maintenance and revival of indigenous languages), języki i osoby przemieszczone (Translocated languages and speakers), neurolingwistyka i psycholingwistyka wielojęzyczności (Neuro- and psycholinguistics of multilingualism), pedagogika języka (Language pedagogy), wielojęzyczność w obszarach specjalistycznych (Multilingualism in specialized domains) oraz wielojęzyczność i gramatyka (Multilingualism and grammar). Największą liczbę referatów zgromadziła sekcja poświęcona językom i osobom przemieszczonym. Zaprezentowane referaty dotyczyły problematyki integracji w środowisku szkolnym oraz relacji między językiem kraju przyjmującego a językiem kraju pochodzenia wśród uchodźców, emigrantów i dzieci z rodzin emigrantów, między innymi w Niemczech (Simone Ploger, Uniwersytet w Hamburgu; Hristo Kyuchukov, Uniwersytet Śląski), w Niemczech i w Izraelu (Galina Putjata, Universitat Münster), w Turcji (niemiecki, Işıl Erduyan, Boğaziçi University) oraz z perspektywy ogólnej (Sabine Ehrhardt z Uniwersytetu w Luxemburgu, wykład przygotowany wspólnie z nieobecną Isabelle Barth z Multilingual Cafe, Erquinghem-Lys we Francji). Język polski poza granicami kraju był tematem referatu Marii Obojskiej z Uniwersytetu w Luxemburgu, poświęconego polskim nastolatkom w Norwegii i ich rodzinom, oraz wystąpienia Krystyny Bojałkowskiej z Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu, badającej rozwój kompetencji gramatycznej u nastolatków polskiego pochodzenia uczących się polskiego w Niemczech. Joanna Kwiatkowska z Uniwersytetu Johannesesa Gutenberga w Mainz przedstawiła analizę oddolnych inicjatyw rodzicielskich w Niemczech w zakresie podtrzymywania języka polskiego u dzieci. Zagadnienie to wiązało się tematycznie z wystąpieniem Hanny Pułaczewskiej, która wskazała na rolę przyjaźni rówieśniczych w Polsce jako kraju pochodzenia w rozwoju kompetencji kulturowej i językowej młodzieży polonijnej w Niemczech. Zagadnienia związane z nauczaniem i przekazywaniem języka polskiego za granicą pojawiły się również w innych wystąpieniach, m.in. Agnieszka Marciszewska z Uniwersytetu w Greenwich omawiała kwestie związane z uczeniem się języka trzeciego z wykorzystaniem danych zgromadzonych wśród dzieci z polskich rodzin w Wielkiej Brytanii. Ponadto Urszula Chwesiuk z Uniwersytetu Szczecińskiego przedstawiła wyniki dotychczasowych badań (pod kierownictwem Hanny Pułaczewskiej) nad interferencją z języka angielskiego w polszczyźnie młodych szczecinian, tudzież plany rozszerzenia tychże badań na inne grupy wiekowe. Tym samym zagadnieniem z udziałem dodatkowych języków obcych zajmowała się Zofia Chłopek z Politechniki Śląskiej

na podstawie studium przypadku. Jacek Mianowski z Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu przedstawił wyniki badań na temat naprzemiennego używania języka polskiego i angielskiego przez członków społeczności graczy w rozgrywkach ligowych online. Nader rzadki temat dotyczący dwujęzyczności polsko-obcej w Polsce, z udziałem języka polskiego jako drugiego, podjęła współorganizatorka konferencji Agnieszka Stępkowska w wystąpieniu zatytułowanym *Bilingual couples in Poland: Patterns of communication*, poświęconym empirycznemu badaniu praktyk i ideologii językowych dwujęzycznych par polsko-obcych. Zmianie języka w kontekście historycznym poświęcony był referat Anny Zielińskiej z Instytutu Sławistyki Polskiej Akademii Nauk, która przedstawiła wyniki szeroko zakrojonego projektu na temat międzypokoleniowej utraty języka niemieckiego i polskiego w wyniku drugiej wojny światowej, powojennej homogenizacji kulturowo-językowej Ziemi Zachodnich i emigracji z tych ziem do Niemiec. Zagadnienia gramatyczne zostały poruszone w referacie Jolanty Mazurkiewicz-Sokołowskiej z Uniwersytetu Szczecińskiego, która przedstawiła wpływ rodzajów gramatycznych rzeczownika na postrzeganie przedmiotu nazywanego w zależności od używanego języka. Nowatorski temat zaprezentowała Wioleta Piegzik z Uniwersytetu Szczecińskiego, która przedstawiła założenia i metodologię planowanych badań na temat intuicji językowej w języku francuskim Polaków uczących się francuskiego. Tematyka konferencji obejmowała różne języki i ich warianty, np. Steven Robert Adam z Nanyang Technological University przedstawił badania nad cechami gramatycznymi w pisanim akademickim wariantcie języka angielskiego używanym w Singapurze. Magdalena Al-Sayadi z Uniwersytetu Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy omówiła zróżnicowanie na język wsi i język miasta na obszarze mówionego języka arabskiego. Aida Amirova z Nazarbayev University przedstawiła problematykę używania języka kazachskiego w sferze akademickiej. Kyriakos Antoniou i George Spanoudis z University of Cyprus zajęli się bidialektalnością w Grecji. Ulziikhishig Tsedendamba i Nyamsuren Buriad z Otgontenger University przedstawiły odległą dla nas tematyka pejzażu lingwistycznego w Ulan Bator.

Nie sposób jest chociażby krótko omówić wszystkie wygłoszone referaty. Podczas konferencji przedstawiono najnowsze kierunki badań nad wielojęzycznością prowadzonych w różnych ośrodkach naukowych na świecie. Konferencja pokazała, że badania nad wielojęzycznością rozwijają się dynamicznie, szczególnie w kontekście badań nad nauczaniem języków odziedziczonych i przekazem języka w rodzinie.

Pełna lista i streszczenia referatów w języku angielskim dostępne są na stronie internetowej konferencji pod adresem <http://icomp.usz.edu.pl/programme/>

Hanna Pułaczewska
(Uniwersytet Szczeciński,
e-mail: hanna.pulaczewska@usz.edu.pl)
ORCID: 0000-0002-7155-8306

Anna Zielińska
(Instytut Sławistyki Polskiej Akademii Nauk, Warszawa,
e-mail: azielinska@ispan.waw.pl)
ORCID: 0000-0002-0497-4916

List od Profesora Władysława Miodunki
Kraków, 24 lutego 2020 r.

Szan. Pani
dr hab. Hanna Pułaczewska, prof. Uniwersytetu Szczecińskiego
Instytut Filologii Angielskiej
Uniwersytetu Szczecińskiego

Wielce Szanowna Pani Profesor,

trwająca w Uniwersytecie Szczecińskim konferencja na temat praktyki wielojęzyczności jest bardzo ważnym wydarzeniem z kilku powodów, spośród których wymienię tylko kilka. Przede wszystkim jest to pierwsza konferencja w Polsce na temat wielojęzyczności. Polskie językoznawstwo, pochłonięte troską o zachowanie polszczyzny przez ludzi emigrujących z naszego kraju, długo nie dostrzegło faktu, że emigranci ci stają się w swych krajach osiedlenia dwujęzyczni i że duża ich część po kilku latach posługuje się lepiej językiem kraju osiedlenia niż polskim. To powodowało, że lingwiści polscy długo, bo aż do roku 2000, nie podejmowali problematyki dwu- i wielojęzyczności.

Późniejsze lata przyniosły wiele interesujących monografii na temat dwujęzyczności polsko-obcej: w Brazylii (Miodunka 2003), w Argentynie (Guillermo-Sajdak 2015), w Australii (Lipińska 2003; Dębski 2009), we Francji (Wróblewska-Pawlak 2004), w Austrii (Cieszyńska 2006; Kainacher 2007), w Szwecji (Laskowski 2009), w Wielkiej Brytanii (Błasiak 2011; 2019), na Białorusi (Golachowska 2012); na Ukrainie (Dzierżawin 2009; Levchuk 2019); w Niemczech (Besters-Dilger, Dąbrowska, Krajewski, Żurek (red.) 2016; Pułaczewska 2017; Żurek 2018), we Włoszech (Kowalcz-Franiuk 2018), a także w Polsce (Czykwin, Misiejuk 2002; Głuszkowski 2011; Stępkowska 2019). Jak wynika z tego wyliczenia, badania dwu- i wielojęzyczności stają się coraz bardziej popularne. Natomiast trzeba zauważyć, że brakowało nam dotychczas konferencji na ten temat. Brakowało konferencji, które by włączyły dorobek polskich badaczy do dorobku światowego, znanego w naszym kraju dość dobrze. Stąd szczególna rola i znaczenie konferencji odbywającej się w Uniwersytecie Szczecińskim: konferencji, która zgromadziła wielu referentów z różnych krajów świata, podejmujących w swych badaniach ciekawe tematy; konferencji, na której referaty plenarne wygłaszają tak znani specjaliści jak François Grosjean, Volker Hinnenkamp i Bernhard Brehmer. **Nie ulega wątpliwości, że jest to konferencja, jakiej dotąd w Polsce nie było.**

Przy Radzie Języka Polskiego, która jest wyspecjalizowanym organem w zakresie polskiej polityki językowej, działa od 2012 r. Zespół Języka Polskiego poza Granicami Kraju, który zajmuje się zachowaniem tam polszczyzny i przemia-

nami, jakim ona podlega, w tym nauczaniem naszego języka w warunkach dwu- i wielojęzyczności. Od roku 2019 aktywnie działa w tym Zespole prof. Hanna Pułaczewska. Jak widać, działa bardzo energicznie i skutecznie, o czym świadczy trwająca w Uniwersytecie Szczecińskim konferencja. Działa tak dobrze, że jestem z Niej dumny.

Bardzo żałuję, że ze względu na problemy zdrowotne w rodzinie nie mogę uczestniczyć w tej konferencji, zapewniam jednak, że prześlę organizatorom swój referat. Kończąc, życzę uczestnikom konferencji wielu interesujących dyskusji, a jej organizatorom satysfakcji z nawiązanych kontaktów oraz tego, żeby Uniwersytet Szczeciński stał się nowym centrum badań wielojęzyczności w Polsce.

Proszę przyjąć, Szanowna Pani Profesor, wyrazy prawdziwego poważania

Przewodniczący Zespołu Języka Polskiego
poza Granicami Kraju przy Radzie Języka Polskiego

prof. dr hab. *Władysław T. Miodunka*